

Değerli Hocam Nusret Çolpan , Gülçin Anmaç

Mimar ve minyatür sanatçısı Nusret Çolpan yaklaşık altı sene boyunca, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı'nda bulunan Ord. Prof. Dr. A.Süheyl Ünver Nakışhanesi'nde, yoğun işlerine rağmen hocasına duyduğu vefadan dolayı bizim minyatür dersleri hocalığımızı üstlenmiştir. Her zaman engin bilgisini, arşivini ve tecrübesini paylaştığı bu derslerde Nusret bey öncülüğünde yaptığımız çalışmalar; Türk Tıp Tarihi'nin Sivas, Kayseri, Amasya ve Konya'da düzenlenen kongreleri bünyesinde açılan sergilerde takdirle karşılanmış ve tezhip grubunun çalışmalarıyla birlikte kitap olarak basılmıştır. Kendi atölyesinde ve çalışmalarında da severek eşlik ettiğim değerli hocamın yaptığı işlerini, bu sanattaki amacını ve vizyonunu kısaca anlatmaya çalışacağım.

Minyatür sanatındaki öğrenme ve gelişme süreci zordur. Geleneksel sanatların mantığını, kurallarını ilk olarak tezhip eğitimi ile öğrenir, el maharetinizi geliştirirsiniz. Daha sonra eski dönemlerdeki değişik ekollerin minyatür eserlerini kopya olarak çalışır, kompozisyon ve boyama tekniklerindeki farklılıkları algıyorsunuz. Özgün eserler üretmeye çalıştığınızda ise bir bıçak sırtında ilerlersiniz; yapmaya çalıştığınız minyatür her an bir kopya, kolaj, grafik tasarım, illüstrasyon ya da naif resme dönüşebilir. Bu sanat için gerekli olan: geleneksel sanatlara ait çizim ve boyama özelliklerini bilmek, nakkaş titizliğine sahip olmak ve özgün eserler üretme yeteneğidir. Bu gerçekler minyatür sanatçıların az oluşunun nedenini de bize anlatır. Minyatür yaparken bir yönden kontür, iki boyutluluk, perspektifin olmayışı, gölgesiz boyama gibi çeşitli kurallara sadık kalmanın zorluğunu yaşarken diğer yandan da bir konuya ait birçok düşüncüyü beraber anlatma, farklı zaman, mevsim, hikaye ve mekanları biraraya getirme şansını yakalarsınız.

Geleneksel sanatlarımıza ait birçok eserin ortaya çıkartılması, korunması, hatırlanması ve bunun gelecek nesillere aktarılmasında büyük emeği olan Ord. Prof. Dr. A.Süheyl Ünver hocamızın sahip çıktığı ve Azade Akar hocamızın eğitim sürecinde hep desteklediği Nusret Çolpan, geçmişiyile uzun süreli, ciddi bir hafıza kopukluğu yaşayan minyatür sanatında, önünde kendi üslubunda bir örnek de olmadan tek başına yol almış, tarihimize ve kültürümüze özgü ve bizi bize en güzel şekilde anlatan bu sanatımızı yeniden hatırlama, yüzleşme, tanıma ve tanıma misyonunu üstlenmiştir.

Minyatürde; sanatından etkilendiği Matrakçı Nasuh'un şehir belgeleme ustalığını, arşiv oluşturarak her şeyi kaydedip biriktirme özelliğini, mimari eğitimin verdiği kompozisyonda çözüm üretme yeteneğini, yaratıstan gelen fikir zenginliğini nakkaş titizliğinde tüm eserlerine yansıtmıştır. Hocamızın minyatürlerindeki zenginlik ve yoğunluk, şehri, mekanı, tarihi, hikayeyi, mevsim ve zamanı bir çalışmanın içinde bütün olarak ele almasındandır. Bu da sanat birikiminiz, yeteneğiniz ve başarılı kompozisyon oluşturabilme yetkinliğiniz öncesinde, ayrıca çalıştığınız konuya hakim olma, yeterli bilgiye ve arşive sahip olmak ile mümkündür. Minyatür çalışmalarımızda hocamız, geleneksel sanatlara ait olan hat, tezhip ve çini desenleri ile malzeme olarak altın kullanıldığında eser başarılı ve doğru olmasa bile insanlara klasik minyatür parçası çağrışımı yapacağı için bu öğeleri kullanmamızı kolaycılık olarak görür ve daha zor olanı başarmamızı, bunların avantajına sığınmadan her zaman evrensel resim dünyasından bakışla çözüm üretmemizi isterdi.

Küçük yaşlardan itibaren resim yeteneği bilinen ve hocalarınca da desteklenen Nusret Bey, daha ergen yaşlarda ahşap kaşıkların üzerine yaptığı çalışmalarında geleneksel sanatları tanımasına rağmen o üslupta çok incelikli işler yapmıştır. İlk çalışmalarında bile tarihi konular ve şehir ön plandadır. Bu eserlerde daha yalın olsa da Osmanlı minyatürlerinde olduğu gibi tarihi, birkaç konu ve hikayeyi beraber anlatma çabası vardır. Üniversite ve sonrasında ise istenilen konuya göre araştırıp çalışılmış çok sayıda afiş, dergi kapağı ve broşür tasarımları bulunmaktadır. Suluboya çalışmayı hep sevmiştir, doğadan hemen gözlemleyip, çizip, boyadığı çalışmaları ilk dönemlerinde oldukça fazladır. Minyatür yaparken yorulup, gene minyatür yaparken dinlenen hocamız, bazen bir gecede yaptığı bir suluboya resmi getirir ve "bununla dinlendim" derdi.

Sanatının her döneminde tarihimize ait ve konulu çalışmalar yapmış olan hocamız, Dışişleri Bakanlığı için yapılan ve tüm Osmanlı tarihinin anlatıldığı sekiz ayrı parçada her bir dönemi tarihi, önemli olayları, kişileri ve gelişmeleriyle beraber iyice araştırmış ve bunları çalışmalarına özenle yansıtmıştır. Orhan Gazi'nin rüyası, Nuh tufanı, İstanbul'un fethi, Preveze deniz savaşı, eski İstanbul gibi birbirinden farklı konular hocamızın minyatürlerinde yer bulmuştur.

Nusret bey'in minyatür aşkına denk düşebilecek şey, herhalde İstanbul'dur, her zaman 'Bizim bütün şehirlerimizi, kültürümüzü, tarihimizi birarada barındıran bu şehri çalışmaya ömürler yetmez' derdi. Nusret Bey aklına nakşettiği bu şehrin her noktasını tarihiyle, konumuyla beraber çok iyi bilir ve bize de öğrettirdi. Sorduğumuz herhangi bir eseri anında her yönüyle ve çevresiyle beraber resmedip, birde tarihi ve hikayesini de anlatırdı. Çok farklı dönem ve açılardan çalıştığı İstanbul'da hikayelerin ve tarihi gerçeklerin doğruluğuna, binaların konumuna çok dikkat ederek çalışmıştır. İstanbul minyatürlerinde geçmişi çalıştığı gibi, çok daha zor olmasına rağmen gününümüzü de anlatmayı başarmıştır. Minyatürlerinde Kapalıçarşı'nın karmaşasına dalmadan hareketliliğini, Haydarpaşa'nın dinamikliğini, Beşiktaş'ın ruhunu veya Levent'in gökdelenlerini hisseder, Galata Mevlhanesi'nden birden Konya'ya bağlanırsınız.

Mevsimleride minyatürlerinde çok severek kullanan hocamızın aynı yeri konu alan çalışmaları kış, ilkbahar veya sonbahar da bambaşka bir ruha bürünmüştür. Geceyi nakşettiği minyatürler ise tamamen kendine özgü çalışmalardır. Hocamızın bir çok farklı zaman, mekan ve hikayeyi bir arada anlatmasına olanak sağlayan spiral formu kullandığı çalışmaları ise neredeyse onun sanatıyla özdeşleşmiştir.

Mevlana'nın hayatının belirli konu başlıklarıyla işlendiği bir minyatür serisi, Hz.Mevlana'nın Hayatı Belgeseli için çalışılmış ve bu belgesel içerisinde animasyon olarakta gösterilmiştir. Mevlana'nın hayatı sırasıyla; ailesinin Belh'den ayrılışı, Konya'ya gelişi, Şems ile karşılaşması, ayrılığı, Mesnevi'nin yazılması, Sudaki kitaplar, Sema, Konya, Mevlana'nın Hakk'a kavuşması, kabri gibi çeşitli konu başlıklarıyla resmedilmiş ve sergiyi ziyaret edenler Mevlana'nın hayat hikayesi içerisine adeta gezinmiştir. Ayrıca Mukaddes Emanetler Belgeseli için hazırlanan ve bu emanetlerin Topkapı Sarayına getirilişi, Kabe, Veysel Karani Hazretlerine Hırka-ı Şerif'in verililişi, destimal töreni gibi değişik konuların çalışıldığı başka bir minyatür serisi ise henüz sergilenmemiştir.

Nusret Çolpan'ın ülkemizin birçok şehrini çalıştığı minyatürlerinde; o bölgenin iklim, tabiat ve doğal özelliklerini, coğrafi dokusu ile önemli tüm tarihi eserlerini doğru olarak tek parçada görmeniz mümkündür. Sergi hazırlıklarımızda, ön çalışmalar için bir şehre gittiğimizde sanki hep orada yaşamış gibi bize rehberlik eden hocamız Ankara, İznik, Bursa, Çanakkale, Divriği, Konya ve daha bir çok şehrimizi çalışmıştır.

Farklı malzemeleri her zaman cesurca deneyip, sanatta tüm yeniliklere açık olan hocamız; zemin olarak ebruyu kullandığı zaman minyatürü onun akışına göre yerleştirmiştir. Yaygın olarak suluboya yada guaj ile yapılan, ama artık kitap sayfaları arasından çıkıp duvarlara konulan minyatürü yeni malzemelerle ve büyük ebatlarda çalışmıştır. Türk Minyatür sanatının, yurtdışında da bilinmesinin ve kabul görmesinin önemini bilen hocamız, gezdiği birçok ülkedeki talebin daha kalıcı bir malzeme olan tual üzerine yağlı boya veya akrilik olduğunu görmüş ve daha ömürlü bu malzemeleri yine bir nakkaş inceliğinde çalışmıştır.

Çalışmaları yurtdışında, çok daha önce ve fazla ilgi görmüş olan Nusret bey, birçok dünya şehrini de minyatür disiplini içerisinde tüm önemli özellikleriyle beraber çalışmıştır. Bu minyatürler bizim sanatımızın kabullenilmesi, dar kabuğundan çıkması ve orada yaşayanların kendi coğrafyalarını başka bir kültürün gözünden algılaması açısından çok önemlidir. Onun minyatürlerinde; New York'un azametini başka bir minyatüründe karamış bulutlar sararken, bu bulutlar Mekke'de aydınlanmış, Kudüs'ün hüznünü bir mücevher kutusu gibi sarmış, Tokyo'da ise Japon resminin karakterine bürünmüştür. Paris, Köln, Bosna, Venedik, Moskova, Buhara çalıştığı dünya şehirlerden bazılarıdır. Bazen de iki ülkenin özelliklerini tek çalışmada birleştirmiş veya tüm islam dünyasının önemli eserlerini birarada tek eserde nakşetmiştir.

Çini, her zaman kalıcı, mimari tarihimize hep kullanılmış olan ve bizim kültürümüze ait olan çok önemli bir sanatımızdır. Hocanın tasarladığı ve İznik Çini Vakfı'nda uygulanan çini üzerine minyatür çalışmaları ile bu sanatın geniş dış mekanlarda kalıcı olarak halkla buluşması sağlanmıştır. Bu çiniler üzerinde; yerleştirileceği mekanın ve yerin özelliğine göre istenen konuyu, tarih ve hikayeyi bir bütün olarak ele alıp tek panoda anlatmıştır. İstanbul Metroso istasyonları, Kadir Has üniversitesi, Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Beykoz İskelesi, İstanbul İSKİ tesisleri, İstanbul Adliye Sarayı ile ayrıca yurt dışında da Yunanistan Ayvanoz manastırında, Dubai Zaebel tekno

parkında, Bankong Türk Bahçesinde minyatür tasarımları çini üzerine çalışılmıştır. Taksim tünel girişinde bulunan en son çalışmasında, yüzyıl önceki bir fotoğraftan o dönemin tüm binalarını ve özelliklerini birebir çizerek tasarlamış ve bu eseri çini üzerine aktarılmıştır.

TBMM Konukevi'nde bulunan seramik panoda; Türkiye resmi üzerinde tarihimiz, kültürümüz, tabii dokumuz ve yöresel özelliklerimiz birarada anlatılmıştır. Farklı malzemeleri kullanma gayreti, Beykoz Cam Ocağı'nda cam üstüne minyatür boyama denemeleri ile devam etmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin düzenlediği Lale festivali kapsamında, maket bir lale üzerine yaklaşık onbeş İstanbul minyatürü, hiç kolaya kaçmadan birebir ve titizlikle çalışılmış, çok kıymetli bir eser ortaya çıkmıştır.

Bu sanatın halk tarafından benimsenmesi, anlaşılması ve sevilmesi için dış mekan çalışmalarını her zaman önemseyen hocamız Topkapı sarayı Gülhane parkında bulunan elektrik trafosu üzerinde, oldukça zahmetli ve yorucu bir duvar boyama çalışması gerçekleştirmiştir. Ayrıca tramvay duraklarına konulan Nusret bey'e ait çalışmalar ile olduğunuz semtin hikayesini bir minyatürde görmemiz mümkündür. Halkla bütünleşen bu çalışmalar, her zaman turistlerinde çok ilgisini çekmiştir.

En son yaptığı çalışma olan ve Gülhane'de bulunan İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin tüm görsel panolarının tasarımları Nusret Çolpan'a aittir. İlk metreden yirmiyedi metreye kadar farklı boyutlarda olan ve özel tekniklerle basılan bu çalışmalarda; botanikten eczacılığa, astronomiden mekaniğe ve tıbbaya kadar bir çok bilim dalı geçmişimize ait minyatür ve çizimlerle anlatılarak bu müzeye hayat vermiştir. Her köşesi Nusret Çolpan'ın fikirleri, emeği ve çalışmaları ile dolu olan bu değerli mekan, bizim gönlümüzde ise hocamızın müzesi olarak yer edecektir.

Hocamız otuzbeş yıllık sanat hayatına çok farklı boyut, malzeme ve teknikle çalışılmış dördüzdenden fazla eser sığdırmıştır. Günde on saatten fazla çalışmadan, ömrünü bu işe adamadan ve yüzlerce eser üretmeden bu sanatta söz sahibi olunamayacağına inanırdı. Her zaman çok çalıştığı bu yolda ne gecesini, ne de gündüzünü vardı. Kimseye hayır demediği, herkes için bir çözüm ürettiği, hoş karşıladığı kapısında çok yoğun işleri arasında her zaman biz öğrencilerine vakit ayırmış, sahip çıkmıştır. A. Süheyl Ünver Nakışhanesi'nde ki dersleri yanında, Yıldız Sarayı Şale Köşkünde bir dönüm ve son olarak Minyatürk'te bahar etkinlikleri programı çerçevesinde dersler veren Nusret bey, kendi atölyesine de minyatür öğrenmeye gelenleri geri çevirmemiştir.

Hocamız nereye davet edilirse gitmiş, hiç kimseyi geri çevirmemiş ve bunlar için hep kendi sınırlı vaktinden fedakarlık etmiştir. Okullarda ve kurumlarda seminerler vermiş, öğrencilerle minyatür çalışmaları yapmış, atölye ziyaretlerini, yabancı misafirleri kabul etmiş, döküman isteyenlere hep olumlu cevap vermiş, içindeki zenginliği herkesle paylaşmıştır. Her zaman çok çalışkan olan hocamız; güler yüzünü, neşesini ve iyi niyetini de bizden hiç esirgememiş; asiliği sabrıyla, görgüsüzlüğü edebiyatla, önyargıyı ise demokratik duruşu ve sessizliği ile terbiye etmiştir. Kabul görmek için özellikle uğraşmayan, ben sadece çok çalıştım diyen ve kanaatkarlığı ile bilinen hocamız; yaptığı işlere, iyiliklere ve eserlerine taktiri hiç bir zaman kuldandan beklememiştir.

Kalemle kâğıt arasında kaldığınızda; dış dünyadan aldığınız her şeyi içselleştirip tekrar yansıtırken derin bir yalnızlığı yaşarsınız. Bütün bu aşamaları yalnız yaşayan ve bu yolda tek başına ilerlemiş olan hocamız, bizi hiçbir zaman yalnız bırakmadı. Misyonunu devam ettirecek olan vefalı öğrencileri, iyi niyetini gösterdiği gönül dostları, hayırla anılan bir isim bıraktığı ailesi ve çok sayıda ki güzel eserleriyle her zaman aramızda olacak.

Yaşamın faniliğini, ölümün bilgeliği ile kabul ediyor ve hocamıza Allah'tan rahmet diliyoruz. Nur içinde yatsın, ebedi mekanı cennet olsun.

Gülçin Anmaç